

pri domači vzgoji očetovsko avtoriteto, ki se tako zelo pogreša v družinah. Posebno je priporočal presviti cesar, telesno vzgojo. Ni dosti, da vzgoja blaži srce, pouk bistri um in podaja potrebne znanosti za življenje, šola naj skrbi tudi za telesno vzgojo, ki ne sme zaostajati za duševno. Šola naj pripomore, da vzgojimo telesno krepko in čvrsto mladino, ki bo v ponos staršem, v ponos in oporo državi. Priporočal je učiteljstvu, da naj z vso vnetost nadaljuje pričetno delo, vodi mladino ven v večno lepo naravo in jo tu navdušuje za prirodne krasote. Z veliko radostjo in s popolnim zadoščenjem za vsa zapostavljanja je sprejelo avstrijsko učiteljstvo te lepe in umestne cesarjeve besede, ki ga gotovo vzpodbude k še vstrajnejšemu in uspešnejšemu delu na tem polju. Vzamejo naj pa te z Najvišjega mesta izgovorjene besede k srcu tudi oni, ki omalovažujejo učiteljevo delo in ne cenijo dovolj visoko njegovih zaslug za občo korist in blaginjo.

Cesar in cesarica v Galiciji.

Prve dni t. m. se je odpeljal cesar z majhnim spremstvom v Galicijo, da obišče vso vzhodno fronto od severa do juga. Priručno so sprejeli Nj. Veličanstvo na kolodvoru v Krakovu, navdušeno pozdravljali v Lvovu, Chodorovu in po drugih galicijskih mestih in vaseh. Cesar se je prijazno pogovarjal povsod z generali, častniki, meščani in preprostim ljudstvom. V razrušenih krajih je tolažil bedno ljudstvo in obetal, da bo storila vlada vse, da popravi škodo in sezida razrušene domove.

Nato je obiskal cesar tretjo armado na vzhodni bojni črti. Bil je ob bojni črti Stvij, Dolina, Stanislav, Kalus in šel v najsrednejše strelske jarke, kjer se je prijazno pogovarjal s prostaki in sam pripenal odlikovanja.

Potem se je vrnil cesar v Krakov, kamor je bila dospela cesarica Zita v spremstvu princa Hohenlohe in ministrskega predsednika Clam Martinica. Vse mesto je bilo bogato okrašeno. Na kolodvoru je bil slavnosten sprejem. Še isti dan je sprejel cesar deputacijo Poljskega kluba pod vodstvom načelnika viteza Bilinskega, ki je imel nagovor na cesarja, v katerem je opozarjal na dva važna čina pokojnega cesarja Franca Jožefa I., manifest o ustanovitvi Poljskega kraljestva in o samostojnosti Galicije. Ves Poljski narod bo hvaležen cesarju, če se izvedeta ta načrta. Cesar je odgovoril, da hoče vse storiti, da se izvedejo načrti njegovega pokojnega strica ter hoče gledati na to, da bodeta oba naroda v Galiciji živela v zadovoljnosti, edinosti in lepi slogi. Iz Krakovega sta se vrnila cesar in cesarica zopet na Dunaj.

Spopolnimo učiteljsko izobrazbo.

Skušnje, ki jih zajemamo iz sedanjega silnega borjenja narodov, nas silijo in vedejo na preosnovo in zboljšanje razmer na vseh popriščih našega socialnega življenja. Posebno pri nas vidimo, kako trhle, neprimerne, nesmotrene so bile takoj v temelju nekatere naše naprave in uredbe, ki nas silijo sedaj v hitro odpmošč in čakajo krepke roke, da poseže vmes ter zboljša in obnovi in prenovi, kar je preosnove in preuredbe potrebno.

Ni nam pa šele vojna pokazala, kako zelo so pri nas preosnove potrebne nekatere uredbe, poznali smo to potrebo že prej in v nekaterih zadevah že mnogo storili, da bi se zboljšale razmere. Toda zaman! Zaveda se ni zganila z mesta, četudi so nemorno delali in se trudili prizadeti krogi v nje uresničenje. Taka zahteva je spopolnitev učiteljske izobrazbe. V učiteljskih listih, na zborovanjih, v petičijah smo povdarjali, da ni zadostna izobrazba, ki se nudi sedaj učiteljskemu naraščanju in nikakor ne odgovarja zahtevam časa. Večkrat so se zglašile učiteljske deputacije pri našem ministru, da pojasnijo in raztolmačijo na tem merodajnem mestu to pereče vprašanje, toda vse ni nič pomagalo, vse je ostalo pri starem. Stvar ne le, da ne napreduje, nazaduje celo, ker se učiteljska razširjajo navzdol s pripravljalnimi tečaji in ne navzgor na širši podlagi. Ne zahteva pa samo učiteljstvo zvišanja učiteljske izobrazbe, tudi učiteljski profesorji in učitelji so se že večkrat posvetovali o tem in stavili na mrodaynih mestih konkretne predloge in podali primerne nasvete, kako naj se preosnujejo učiteljska, da bodo zadostovala potrebam časa in dosegla svoj namen. Tudi naučno ministstvo je bilo mnenja, da je treba dati učiteljskem širšo in trdnejšo podlago in storilo v ta namen že nekatere korake. Vprašalo je deželne šolske svete za njih mnenje, sklicalo je anketo v to svrhu in čuli smo že pred leti, da so zgotovljeni normalni učni načrti in druge spremembe.

In vendar smo še danes na istem mestu, kakor smo bili pred leti in tudi ni upanja, da bi se spravila zadeva v bližnji bodočnosti v pravi tir. Kaj je vzrok temu? Naučno ministstvo čaka boljših časov, onih časov namreč, da bi naš državni zbor vzel zadevo v pretres, v posvetovanje in sklepanje. Po pravici trdi učna uprava, da so učiteljska državni zavodi in da se smejo samo zakonodajnim potom spremeniti in preosnovati. S tem pa je stvar odgojena za nedogleden čas, ker je državni zbor že zboroval in zboroval, se posvetoval in sklepal, a nič sklenil in le kopicil zmešnjavo nad zmešnjavo. Že pred desetimi leti je cesar Franc Jožef I. naročil v prestolnem govoru državnemu zboru, naj vzame v pretres preosnovo učiteljske, naučna uprava je storila potrebne predpriprave, državni zbor je zboroval in se posvetoval o vseh mogočih nučnih pa tudi nenučnih stvareh, a o preosnovi učiteljske ni storil in sklenil ničesar. Saj za tako delo niti sposoben ni bil in bojimo se, da tudi v prihodnje ne bo spolnil upanja, ki ga stavi učiteljstvo vanj. Državni zbor, ki je sklican k zasedanju dne 30. t. m. se bo pečal v prvi vrsti z razmerami in reševal naloge, ki jih je povzročila in mu jih nalaga vojna. Res je, da so vse te stvari neodložljive, neodložljivo je pa tudi vse, kar ima biti v blaginjo ljudstva, zato se mora preosnovati in prenoviti vse in to brez odloga, kar povzdiguje in pospešuje ljudsko izobrazbo. Državni zbor, če hoče biti v resnici pravi zastopnik ljudstva, zagovornik in pospeševalec demokratičnih idej, mora poslušati take glasove in jih uvaževati. Ako bi pa ne mogel ali ne hotel v tem pogledu storiti svoje dolžnosti, ali naj vlada mirno gleda, da se ne rešujejo tako važna vprašanja? Ali naj ne uveljavi, kar se brez zakonodajnega zastopstva nezakoniti sme? Učiteljska se res ne smejo brez državnega zbora razširiti čez 4 leta, to pa ne ovira, da bi se študij ne poglobil in zavod postavil na širšo in temeljitejšo podlago.

Državni šolski zakon zahteva za vsprejem v I. letnik izpolnjeno 15. leto in strog sprejemni izpit iz predmetov, ki so obvezni na meščanski šoli. Naši dve meščanski šoli sta obe že štirirazredni. Četrty razred meščanske šole naj zbere najsposobnejše in najbolj ukaželjne dečke, ki hrepene po višji izobrazbi in učni smoter naj bo isti, ki ga ima četrty razred srednjih šol razen starih klasičnih jezikov. Učna uprava naj izda le normalni učni načrt za četrty razred meščanske šole, ki ga že zdavnaj pričakujemo. To bi bil prvi pripravljalni tečaj za naše sedanje učiteljske in strogi izpit, ki ga predpisuje zakon, naj zahteva temeljito obvladanie vse učne snovi razven tujih jezikov, ki jo podajajo štirji nižji razredi srednjih šol. Na taki podlagi bi učiteljske lahko delovali dalje in spopolnili ono vrzel, ki je tu nastala in zadostila onim zahtevam prizadetih krogov, ki streme učiteljskemu podati izobrazbo popolne srednje šole, ki v dosegu svojega učnega smotra po dovršeni spodnji srednji šoli tudi nima več nego 4 leta na razpologo. Vsa ta preuredba se lahko doseže z normalnim učnim načrtom, ki ne spada v področje državnega zbora, temveč v področje učne uprave. Vsi v državnem šolskem zakonu našteji učni predmeti naj se poučujejo na učiteljski v oni izmeri kakor v višjih razredih srednjih šol poleg drugega deželne jezika; v onih urah, ki so na gimnazijah oz. realkah določeni starih klasičnih ali novim jezikom, naj se poučuje na učiteljskih pedagogika s pomožnimi vedami, sociologija, etika, logika in dušeslovje.

Absolventom tako preosnovanih učiteljskih bi se morala odpreti vrata na vseučilišče kakor absolventom srednjih šol. Strah pred tem korakom za enotnost šole ni na mestu, posebno sedaj ne, ker je učiteljstvo pokazalo v sedanjih vojski, da je povsod in vselej na svojem mestu. Iznebiti se mora širša javnost onega napačnega mnenja in krivega nazora, ki je vzrok sedanje nepopolne učiteljske izobrazbe, iznebiti mnenja in nazora nevednih nasprotnikov šole in učiteljske izobrazbe, ki presojajo učiteljsko izobrazbo z vidika ljudskošolskega pouka. Priznana resnica je, da je oni najsposobnejši za elementarni pouk, ki se najbolj uglobi v kako snov. Vlada naj ne čaka, da pride državni zbor do smotrenega dela in vzame v pretres preosnovo učiteljske. Če bomo čakali to, nas bodo prehitele v tem oziru vse države. Zadeva je jako

nujna, zato naj se izvrši vse, kar je učni upravi brez državnega zbora naredbenim potom izvesti mogoče. Učna uprava naj se hitro prime dela. Ta lahko ukrene, ne da bi se ji predbacivalo nezakonito dejanje, ne da bi se pregrešila zoper ustavna in demokratična načela. Če preosnovi učiteljska v tem smislu, bo to v blaginjo in korist ljudstvu in mi in naši potomci ji bodo hvaležni.

Pa še nekaj je, kar bi morala izvesti naša učna uprava. Državni šolski zakon veleva, da učiteljska vzdržuje država da so državni zavodi. V koliko je država dala že učiteljsko izobrazbo iz rok, lahko povzamemo iz tega, da je v Avstriji 134 učiteljskih in od teh samo 67 državnih in da imajo zasebni zavodi več absolventov na leto nego državni. Da to ni v korist našim narodnostnim stremljenjem in ne učiteljski izobrazbi, so nam dokaz razmere v tem pogledu po naši slovenski domovini.

Tu je odprto široko polje plodonosnemu delu. Stavimo vse in ne opustimo ničesar, kar pospešuje ljudsko izobrazbo. Podlaga temu je pa temeljita izobrazba učiteljstva. Kaj pomeni učiteljstvo v socialnem življenju, to je pokazal sedanj čas. — D.

Oživimo v naši centralni organizaciji odsek za mladinsko slovstvo in ocenjevanje mladinskih spisov.

Pravila Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva polagajo posebno važnost na društveno delovanje v odsekih. V § 10. oddelek B je natanko določeno poslovanje Zavezenih odsekov in načrt za poslovni red člen I. predpisuje, da je stalno voliti štiri odseke, namreč: gospodarski, stanovsko-politični, pedagoško-didaktični in časnikarski. Vsem tem odsekom je določen delokrog in začrtan krog, v katerem naj se giblje njih delovanje. Poslovni načrt pušča Zavezini delegaciji svobodno pot, da se po potrebi osnujejo še drugi odseki.

Prav posebno važen se nam zdi odsek za mladinsko slovstvo in ocenjevanje mladinskih spisov, ki je marljivo deloval že v prejšnjih letih v okrilju Zaveze. Nič napačno bi ne bilo, ako bi ga prva delegacija, ko bo zborovala, uvrstila med stalne odseke. Zaveza skrbi ves čas svojega obstanka za dobre, slovenski mladini primerne mladinske spise: ustanovila je mladinski list »Zvonček«, »Mladinsko knjižnico« in »Jan Legovo knjižnico« ter zasnovalo »Knjižnico za mladino«. Na mnogih glavnih skupščinah je bil razgovor o mladinskem slovstvu: tovariš Janko Leban je poročal o temi: »Kako in kaj naj čita mladina?« Tovariš Gangl je govoril o predmetu: »Naše mladinsko slovstvo«. Odsek za ocenjevanje mladinskih spisov je prav marljivo deloval nekaj let, žal da je zadnja leta pred izbruhom vojne počival. Ta važen odsek moramo zopet poklicati k življenju in vzbuđiti njegovo delovanje, ker ne smemo zanemarjati tako važnega vzgojnega sredstva kot je čitanje.

Odsek za mladinsko slovstvo in ocenjevanje mladinskih spisov bi imel mnogo nujnega in važnega, pa tudi hvaležnega posla. Nihče ne more trditi, da so vsi spisi v našem mladinskem slovstvu dobri in priporočila vredni. Res je, mnogo lepih slovstvenih umotvorov za našo mladino imamo, ki se odlikujejo po vrlini in krasoti, bodi si vsebinsko, bodi si oblikovno. Vsakemu otroku z veseljem damo v roke tako delce, ker vemo, da blaži srce, krepi voljo, utrjuje značaj in ga prijetno zabava. Mnogo je pa še vedno nakupičenih v šolarskih knjižnicah mladinskih spisov, ki ne zaslužijo tega imena: niti trohice ne vsebujejo kake vzgojne tendence, dvomljive vrednosti so, kar se tiče pravosti in drugih lepih kreposti; jezik v njih pa je trd, kakor bi se trli orehi. Čimprej tem bolj, da se izloči ta šušmarija iz knjižnic. Tu naj bi zastavil odsek prvo svoje delo. Kako široko polje plodonosnega delovanja se mu odpre tu! Knjižico za knjižico bo treba vzeti v roko, presoditi jo na vse strani, ločiti zdravo zrno od plev in tako obvarovati mladino pred manjvrednim in pohujšljivim in zapeljivim, voditi pa jo k čistemu vrelcu vsega dobrega in lepega. Tako delo bo v korist ljudstvu in domovini in jako potrebno posebno po teh težkih in vse razdirajočih časih, ko je vzgoja mladine zaradi zunanjih vplivov tako zelo otežkočena. Naša mladina je naš up na boljšo bodočnost, a to bodočnost ogrožajo mnoge nevarnosti. Izbira primernih in najboljših knjig

za šolarske knjižnice je prav težavna. Posebno mladi učitelji-šolski voditelji so večkrat v veliki zadregi, s kakšnimi in s katerimi mladinskimi spisi naj bi spopolnili šolarsko knjižnico, ker se boje, da bi za težko pridobljene prispevke za knjižnico ne kupili knjig, ki bi jih z mirno vestjo ne mogli dati otroku v roko.

Vsemu temu naj pomore odsek. V drugi vrsti bo važna njegova naloga, da sestavi seznam vseh spisov, ki jih je ocenil in spoznal primerne za mladino. Ocenjeval bi pa ne samo novih knjig, ki se v zadnjih časih prav hitro množe, seči bo treba tudi po starejših in izreči sodbo, ali vsebujejo one vrline, na katere naj bi se bodoči odsek oziral in opiral pri ocenjevanju in sprejemu v seznam. Vse to delo bo veliko in težavno. Zato bo moral odsek pritegniti k sodelovanju pododseke, ki naj jih sestavijo okrajna učiteljska društva in jim izroče delo v domačem okraju. Le na ta način pridemo do vzornih šolarskih knjižnic, ko bodo učiteljstvu v ponos, mladini v korist. — D.

Plemenito dejanje stanovskega brata.

Dne 4. majnika t. l. je bila obletnica junaške smrti Gomilskega rojaka in blagega stanovskega brata Franca Čaterja. Kot rezervni kadet, odlikovan s srebrno hrabrostno kolajno, je padel v boju za domovino proti zahrbtnemu Lahu. Nedavno se je dostavil pokojnikov tugujoči mami njegov kovčeg z raznovrstno drobnarijo. V njem so našli blagopokojnikovo oporo, ki jo je napisal v strelnem jarku v žepno beležnico. V tem sporočju med drugim tudi tukajšnji šoli znesek po 300 K. in sicer izrecno za pomnožitev »Šolarske knjižnice« in »Zbirke učnih pripomočkov«. Nadalje odredjuje, da pripade iz njegove zasebne knjižnice tukajšnji »Učiteljski knjižnici« krasno vezana, najbolj obširna prirodoslovna knjiga »Brehms Tierleben«. Tja naj se uvrstijo tudi vse druge njegove knjige vzgojeslovne ali znanstvene vsebine, ki jih bo gotovo nad 100. — Te velikodušne določbe v oporoki izražajo bolj nego najlepše besede pokojnikovo plemenito mišljenje in njegovo idealno ljubezen do učiteljskega poklica in do naše ukaželjne mladine. To dokazuje nadalje dejstvo, da je tudi domačemu »Bralnemu društvu« naklonil 200 K za spopolnitev njegove knjižnice v povzdigo ljudske izobrazbe. Zato smo pa tudi soglasno sklenili v seji krajnega šolskega sveta, da na dostojen način počastimo blagopojnikov spomin. Napravili mu bomo »Spominsko ploščo« v šolskem poslopju. To je tem bolj umestno, ker je nepozabni nazadnje poučeval na tukajšnji šoli in so ga od tu pozvali v vojaško službovanje. Na spominski plošči bo poleg običajnih podatkov tudi pokojnikova fotografija. Odkrila se bo najbolje o priliki, ko se bodo po končani svetovni vojni prepeljali zemljski ostanki blagega učitelja — mladenci na domače pokopališče. — Zadnja volja sinka — edince je bila žalujočej mami tako sveta, da je takoj — še pred zapuščinsko obravnavo — izplačala, oziroma izvršila ta voljo, kar bodi kot nekaj posebnega omenjeno njej v čast in drugim v spodbudo.

Naša brezbržnost v lastni hiši — naš poglavitni greh.

Zadnjič omenjenega članka ne morem pisati, čeprav bi ga priobčili. Pregled naročnikov »Popotnika« sem sicer sestavil (kolikor se tiče šol in učiteljstva), kakršen je, in da bi ga dajali na svetlo. V prilogi Vam ga pošiljam; tovariši bi dejali, da jih dajem na pranger in bi se jezili, in o stanovski zavednosti pridigati, kjer je ni niti toliko, da bi se naročalo in plačevalo stanovski znanstveni svoj list, je brezuspešno, pa če bi govoril s še tako lepimi besedami. Saj niso naročniki »Popotnika«. Tovariši, ki jih vendar moramo šteti med najzavednejše! In na Kranjskem so naročene nanj šole, kjer so voditelji »slomskarji«, »zavezari« ne potrebujejo lista. Na splošno pa to nizko število šol - naročnikov! Pri nas imamo določeno letno kvoto za šolarske knjižnice in vendar niso šole naročene niti na slovenski edini ped.-znanst. list — na to dejstvo sem opozoril našo štaj. »Zvezo«, ki sem ji dal pregled štaj. naročn. v svrhu agitacije. Ne vem, ali je tako tudi drugod, a nekje se že mora jemati denar za učila